

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ КООПЕРАТИВИ ТА НАПРЯМИ ЇХ РОЗВИТКУ

*Л.В. Галаєва, кандидат економічних наук
Н.В. Шмигановська, магістр*

Розглянуто основні проблеми та напрями створення сільськогосподарських кооперативів.

*Сільськогосподарський кооператив, кооперація, послуга, до-
радча служба.*

Функціонування аграрного ринку і забезпечення стійких перспектив продовольчої безпеки та підвищення доходів сільськогосподарських товаровиробників залежить від інфраструктурних умов. Відсутність ефективних, доступних для товаровиробника каналів реалізації сільськогосподарської продукції виступає обмежувальним чинником щодо перерозподілу вартостей у механізмі ціноутворення. Саме тому, є необхідним узгодження інтересів виробників сільськогосподарської продукції через механізм кооперування.

На сьогодні, практично єдиною перспективою для підвищення прибутковості малих форм господарювання на селі є розбудова сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Слід зазначити, що ця категорія господарств забезпечує близько 60 % валового виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції, насамперед картоплі, плодів і ягід, овочів, молока, м'яса, яєць, не отримуючи впродовж останніх 17 років практично жодної державної підтримки і не маючи реального доступу до ринків продовольства.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Позитивні наслідки для економіки України від створення сільськогосподарських кооперативів розглядались у роботах М.П. Грищенка, М.Й. Маліка, І.В. Коновалова та ін. Незважаючи на це, ряд аспектів цієї актуальної проблеми в нових економічних умовах залишаються ще недостатньо вивченими.

Мета дослідження – наукове обґрунтування ефективного розвитку та функціонування сільськогосподарських кооперативів у аграрному секторі економіки України.

Виклад основного матеріалу. Розбудова сільськогосподарської обслуговуючої кооперації є одним із головних пріоритетів Міністерства аграрної політики, важливою складовою сталого розвитку сільських територій України. У сільській місцевості проживає третина наших співвітчизників, працює понад 4,5 млн особистих селянських господарств, які використовують 6,6 млн га земельних угідь і виробляють близько 60 % валової сільськогосподарської продукції. Зайнятість у цих господарствах для більшості її членів є чи не єдиним джерелом сімейних доходів [1].

Власне, для надання ефективної державної підтримки особистим селянським і фермерським господарствам, У 2009 р. уряд ухвалив Дер-

жавну цільову економічну програму підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 р. (Постанова Кабінету Міністрів України № 557 від 03.06.2009 р.).

Заходами заданої програми передбачається до 2015 р. створити 10,5 тис. сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів – практично у кожній сільській територіальній громаді, спрямувати на їх державну підтримку 7 млрд 200 млн грн, у тому числі, майже 6,5 млрд грн за рахунок коштів державного бюджету [4].

У цьому процесі визначну роль повинні відігравати сільськогосподарські дорадчі служби, які на сьогодні мають досвідчених дорадників, відповідну інфраструктуру та підтримку з боку держави. Наказом Міністерства аграрної політики від 09.09.2009 р. № 645 на сільськогосподарські дорадчі служби покладено дорадчий супровід створення та підтримки діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, кооперативів оптових то оптовороздрібних ринків, популяризацію переваг кооперації на селі.

Сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію треба розглядати як механізм самоорганізації сільських товаровиробників, а також як своєрідний механізм захисту невеликих селянських, фермерських господарств від несумлінних посередницьких структур та економічної залежності від них [3].

Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація це: підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва завдяки оптимізації витрат товаровиробників на придбання засобів виробництва, проведення окремих технологічних операцій, здійснення маркетингових досліджень, а також збільшення прибутку від реалізації продукції; розширення доступу сільськогосподарських товаровиробників, особливо особистих селянських і фермерських господарств, до агросервісних послуг; удосконалення для сільськогосподарських товаровиробників процесу реалізації продукції, ефективніше використання каналу збуту, досягнення міцних позицій та їх адаптація за допомогою сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів до умов ринкової економіки; створення додаткових робочих місць у сільській місцевості, поліпшення соціального захисту сільського населення, підвищення рівня життя на селі [2,5].

За останні чотири роки кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у країні зросла на 389 одиниць. За оперативними даними головних управлінь агропромислового розвитку облдержадміністрацій, станом на 1 січня 2013 р. в Україні налічується 885 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Упродовж минулого року кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів збільшилася на 111 од. Найбільша кількість кооперативів налічується у Житомирській (105), Вінницькій (84), Івано-Франківській (71) областях та АР Крим (66). Найменша кількість таких кооперативів у Донецькій (10) та Хмельницькій (11) областях.

Із загальної кількості реально здійснюють господарську діяльність 626 кооперативів: з обробітку землі та збирання врожаю – 118, молочарських – 200, м'ясних – 20, плодоовочевих – 56, зернових – 31 та з надання інших послуг – 201.

Цими кооперативами, які об'єднали 24,4 тис. осіб, упродовж 2012 р., сплачено податків та зборів на суму понад 5 млн грн, надано послуг на суму понад 47 млн грн, реалізовано понад 23 тис. т молока, 88 тис. т зерна, 19,2 тис. т плодоовочевої продукції [1].

Для нормативно-правової підтримки виробника було підписано Закон України від 20 листопада 2012 р. № 5495-VI "Про внесення змін до Закону України "Про сільськогосподарську кооперацію", який набув чинності з 19 січня 2013 р. [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Однією з найгостріших проблем в Україні залишається відсутність кооперативного руху на селі, який сприяв би подальшому розвитку інфраструктури аграрного ринку, позитивно впливав на цінові коливання на продовольчому ринку, створював прозору мережу заготівлі та збуту сільськогосподарської продукції.

Основною причиною обмеженого кооперативного розвитку в Україні є недосконалість економічного та законодавчого поля, в якому нині кооперативи функціонують. Необхідно усунути недоліки і створити систему цінового моніторингу ринку сільськогосподарської продукції, забезпечити подальший розвиток мережі дорадчих служб та консультаційних пунктів тощо.

Список літератури

1. Відкрита інформаційна система «зерно.org.ua» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zerno.org.ua
2. Гриценко М.П. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи: створення і діяльність / М.П. Гриценко. – К. : КОАДС, 2005. – 68 с.
3. Малік М.Й. Розвиток сільськогосподарської кооперації в контексті дії Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» : зб. доп. секції «Сільськогосподарська дорадча діяльність: механізм, програми, досвід» / М.Й. Малік. – К. : [б.в.], 2006. – С.19–24.
4. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minagro.gov.ua
5. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив : практич. посіб. / [кол. авт.] – К. : Аграрна освіта, 2009. – 128 с.

Рассмотрены основные проблемы и направления создания сельскохозяйственных кооперативов.

Сельскохозяйственный кооператив, кооперация, услуга, консультационная служба.

The article examines the main issues and directions creation of agricultural cooperatives.

Agricultural cooperatives, cooperation, service adviser.